

Sporočilo za javnost

Muzej pošte in telekomunikacij izdal otroško knjižico »Kako deluje telegraf?«

Ko je Titanik trčil v ledeno goro, je bil telegrafist na bližnji ladji Carpathia na srečo še buden. Takoj je posredoval klica v sili, da je ladja odhitela na pomoč potapljajočemu se Titaniku. Telegraf oziroma telegrafist je tako rešil življenje mnogim potnikom nesrečnega Titanika. Več o izumu te električne naprave, ki je v začetku 19. stoletja spremenila način komunikacije, lahko obiskovalci izvedo v *Muzeju pošte in telekomunikacij* v Polhovem Gradcu, mlajši obiskovalci pa si odslej preberejo tudi v knjižici »Kako deluje telegraf?«.

Ljubljana, 25. julij 2024 - Muzej pošte in telekomunikacij, ki sodi pod **Tehniški muzej Slovenije**, je izdal poučno in zabavno knjižico »Kako deluje telegraf?«. Namenjena je otrokom, saj na preprost način predstavi ta velik **tehnični izum 19. stoletja**, ki s pomočjo kodiranega signala omogoča hiter prenos informacij na daljavo. Takratni vodilni slovenski časopis *Kmetijske in rokodelske novice* je leta 1850 zapisal: »de nobena znanjdba poslednjih časov ni tako imenitna, kakor ta, – in de nobena znanjdba ni človeškemu umu v toliko čast, kakor ravno ta!«

Foto: Nada Žgank, Domen Pal.

Želja in potreba po sporazumevanju na daljše razdalje spremljata človeštvo vse od njegovih začetkov. V preteklosti so se na daljavo sporazumevali s pomočjo svetlobnih in zvočnih signalov. Hiter prenos

sporočil na daljavo pa je omogočil šele izum električnega telegrafa v začetku 19. stoletja, ki je pomenil revolucijo v komunikaciji.

Beseda telegraf je grškega izvora, »tele« pomeni »na daljavo«, »graphien« pa »pisati«. Skozi stoletja so za sprejemanje in pošiljanje sporočil na daljavo uporabljale različne vrste telegrafov. Izraz najpogosteje povezujemo z električnim telegrafom, ki je bil več kot stoletje glavno sredstvo za prenos informacij po žici oziroma radijskih valovih.

Pred razvojem električnega so se za hiter prenos sporočil uporabljali **optični telegrafi**. Enega najuspešnejših sta leta 1791 v Franciji razvila brata Claude in Ignace Chappe. Stolpi s premičnimi ročicami na prečnem nosilcu so bili postavljeni na vrhovih vzpetin. Z različnimi položaji ročic je bilo mogoče s teleskopom opazovati znake na sosednjem telegrafu in potem s pomočjo verige stolpov sporočilo prenesti na velike razdalje. Prva sporočila so bila uspešno poslana iz Pariza v Lille v Franciji leta 1794. V sredini 19. stoletja so optične telegrafe zamenjali **električni**. Njihov izum je rezultat dolgoletnega razvoja znanosti, ki je na področju elektrike potekal od 18. stoletja naprej. Električni tok je usmerjeno gibanje električno nabitih delcev. Po žici, dolgi več tisoč kilometrov, lahko sporočilo v trenutku pošljemo iz enega mesta v drugo, tako da tok izmenično izklapljam in vklapljam. Stikalo je oddajnik, sprejemnik pa je elektromagnet, ki znake zapisuje na papir. Za povratni vod služi zemlja, ki je dober električni prevodnik.

Knjižica »*Kako deluje telegraf*« mladim bralcem pojasni način delovanja telegrafa, oriše njegov razvoj in zanimive anekdote, kot to, da so sredi 19. stoletja za prenos sporočil med Evropo in Ameriko po dnu Atlantskega oceana položili kabel, ki je zaradi uporabljene previsoke napetosti deloval le 26 dni.

Pri telegrafu nikakor ne moremo mimo Samuela Morsa, ki je izumil posebno telegrafsko abecedo, sestavljeno iz črt in pik. Pomemben mejnik je predstavljala tudi gradnja železnice, saj se je vzporedno s progo gradilo tudi telegrafsko omrežje. Prva telegrafska linija na Slovenskem je bila zgrajena na relaciji Dunaj–Gradec–Maribor–Celje leta 1847, naslednje leto pa podaljšana do Ljubljane.

Sprva so telegraf uporabljali le za državne in vojaške potrebe, kmalu so ga začeli uporabljati še na železnici, po letu 1850 pa še za sprejemanje zasebnih telegramov. V začetku 20. stoletja so telegrafske urade, združene s poštnimi, dobili tudi manjši kraji, oddaljeni od železnice. Po drugi svetovni vojni je bil uveden sodobnejši sistem telegrafskih zvez s teleprinterji. **Teleprinter** je bil pri nas prvič uporabljen leta 1933 za zvezo med Ljubljano in Bledom. V tridesetih letih 20. stoletja se je pojavil **teleks**. Gre za mrežo teleprinterjev, ki so med seboj povezani prek telefonske zveze in so namenjeni prenosu pisnih sporočil. Za razliko od elektromehanskega teleprinterja pri teleksu za prenos sporočil ne uporabljamo luknjanega traku, temveč magnetni trak ali vezja. Poleg telefonskega je bilo najbolj razširjeno omrežje za prenos sporočil v drugi polovici 20. stoletja, dokler ga nista izpodrinila faks in računalniška tehnologija.

Še veliko več zanimivosti o telegrafu najdete v knjižici avtorice Ajde Kozjek in ilustratorja Matjaža Dekleve. Za 5 evrov jo lahko kupite v Muzeju pošte in telekomunikacij v Polhovem Gradcu ali pa jo naročite na muzejpt@tms.si.

###

Kontaktna oseba:

Katja Kresse, stiki z javnostjo

E-mail: katja.kresse@tms.si

Tel: 01 251 54 00, 051 608 801